

KIRSAL MİMARİ MİRASIN BİR ÖRNEĞİ OLARAK ELMALI AHŞAP TAHİL AMBARLARI: MEVCUT DURUMU VE KORUMA SORUNLARI

THE WOODEN GRANARIES OF ELMALI AS AN EXAMPLE OF RURAL VERNACULAR ARCHITECTURAL HERITAGE: PRESENT CONDITION AND CONSERVATION ISSUES

Makale Bilgisi | Article Info

Başvuru: 16 Aralık 2024	Received: December 16, 2024
Hakem Değerlendirmesi: 22 Ocak 2025	Peer Review: January 22, 2025
Kabul: 22 Mayıs 2025	Accepted: May 22, 2025

DOI : 10.22520/tubaked.1602576

Selda BAYBO*

Özet

Makalede, Antalya'daki Kırsal Mimarlık yapıtlarının güncel korunum durumları Elmalı İlçesi özelinde ve geleneksel Ahşap Tahıl Ambarları bağlamında ele alınmaktadır. Bu kapsamda, 2019-2024 yılları arasında Elmalı'ya bağlı 60 mahallede gerçekleşen saha çalışmalarında 1658 ambar yerinde ziyaret edilmiş, onlardan mülk sahipleri tarafından izin alınan 657 örnek teknik/fotografik kayıtları alınmak suretiyle envanterlenmiş / kimliklendirilmiştir. Envanter kayıtlarının yanı sıra mülk sahipleri, marangoz ya da yapı ustası olarak tanınan 36 kişi ile sözlü tarih mülakatları

* Dr. Öğr. Üyesi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale Uygulamalı Bilimler Fakültesi, Müzecilik ve Kültürel Miras Yönetimi Bölümü, Çanakkale / Türkiye
e-posta: selda.baybo@comu.edu.tr

ORCID: 0000-0001-9090-1440

** Bu çalışma, Ortak Kültür Mirası: Türkiye ve AB arasında Koruma ve Diyalog-II (CCH-II) Hibe Programı (2021-2022) tarafından desteklenmiştir. Proje Adı: Kırkambar - Teke Yaylası, Elmalı'da Geleneksel Tahıl Ambarları ve Arı Serenlerinin Belgelenmesi, Sayısallaştırılması ve Tanıtımı

*** Bu çalışmanın konusu olan Tahıl Ambarlarını da kapsayan Kırkambar Projesi (2021-2022), 2019 yılında başlayan Elmalı / Milyas Yüzey Araştırmaları sırasında araştırma başkanı Doç. Dr. S. Gökhan Tiryaki'nin Elmalı'nın kırsal miras envanterinin çıkarılması önerisi üzerine geliştirilmiştir. Sürece katkılarından dolayı teşekkürlerimi sunarım. Kırkambar Projesi ve Elmalı Yüzey Araştırması Ekibi Üyesi Aysel OVALIOĞLU'na sahada ve kırsal miras kayıt ve istatistiklerinin hazırlanmasında sunduğu özverili çalışmasından dolayı ayrıca teşekkür ederim.

**** *Sonsuzluğa uğurladığımız İ. Hakan Tiryaki'nin Anısına saygıyla... Dijital alandaki pratikliği ve görsel tasarımlardaki sanatçı bakış açısı ile projemize değer kattı.*

Bu makalenin atf künyesi / How to cite this article: Baybo, S. (2025). Kırsal mimari mirasın bir örneği olarak elmalı ahşap tahıl ambarları: Mevcut durumu ve koruma sorunları. *TÜBA-KED*, 32, 251-276. <https://doi.org/10.22520/tubaked.1602576>

yapılarak Ambarların inşa ve kullanım şekillerine ilişkin yerel hafızada korunmuş olan anlatılar kayıt altına alınmıştır. Elde edilen bulgular, sosyal, ekonomik ve kültürel alanda yaşanan hızlı değişimlerin kırsal peyzaj üzerinde ne denli güçlü etkilere sahip olduğunu ortaya koymuştur. Bununla birlikte, Geleneksel Ahşap Tahıl Ambarları için iki temel unsur diğerlerine nazaran daha yıkıcı etkileri beraberinde taşımış görünmektedir. Bunlar hiç kuşkusuz, Elmalı Havzası'ndaki Avlan Gölü ile Karagöl'ün kurutulması ve geçtiğimiz çeyrek asırdır iklim krizinin neden olduğu kuraklığın telafisi mümkün görünmeyen yıkıcı etkisidir.

Anahtar Kelimeler: Ahşap Tahıl Ambarı, Kırsal Mimarlık Mirası, Belgeleme, Koruma, Teke Yarımadası, Elmalı

Abstract

The present paper addresses the current condition and existing threats to rural heritage in Antalya, with a particular focus on the traditional wooden granaries in the highland of Elmalı district. Fieldwork conducted between 2019 and 2024 across 60 neighborhoods in Elmalı resulted in the identification and documentation of 1,658 granaries. Of these, 657 were inventoried and photographed with the owners' consent. In addition to inventorying, oral history interviews were conducted with 36 individuals, including property owners and those recognized as carpenters or builders, to preserve local knowledge regarding the construction and use of the granaries. The findings highlight various factors adversely affecting the preservation of vernacular architectural heritage. Notably, large-scale public projects in the 1970s, such as the draining of Avlan and Karagöl, along with the increasing droughts caused by the climate crisis over the past quarter-century, have significantly contributed to the degradation of the rural landscape. This study underscores the urgent need for comprehensive conservation strategies to protect this vital aspect of rural heritage.

Keywords: Wooden Granary, Rural Architecture Heritage, Documentation, Protection, Teke Peninsula, Elmalı

Kırsal Miras, en yalın haliyle, “o yere özgü” olan ya da “yerel nitelik gösteren” insan ürünü yaratımlar için kullanılmaktadır. Bu genel tanım içerisinde, evlerden ahırlara, köprülerden değirmenlere farklı türdeki yapıtları bir araya getiren geleneksel yapı kültürü “Kırsal Mimari Miras” olarak tanımlanır (ICOMOS 1999; Palmer & Therond, 2008). Bu bağlamda, kırsal mimari malzeme, form, tatbik edilen teknik detayların yanı sıra inşaat ve zanaatkarlık açısından nesiller boyu aktarılan bilgi ve deneyimleri yansıtan özgün yapıtlardır. Bu nedenle de salt belli bir işlevi karşılama kapasiteleriyle değil fakat iklim, coğrafya ve toplumsal alanın somut ve somut olmayan birikimlerini içeriyor olmaları nedeniyle içinde geliştikleri kültürel peyzajların asli unsurlarını temsil ederler (Richon, 2008, s. 29; Aktürk & Fluck, 2022, s. 1-2).

Çalışmanın odağını teşkil eden ahşap tahıl ambarları endüstri öncesi dönemlerde Avrupa’dan Asya ve Kıta Amerika’ya değin geniş bir coğrafi düzlemde farklı adlarla fakat aynı işlevleri karşılamak amacıyla üretilmiş halk mimarlığı yapıtlarıdır. Ülkemizde bu türe ait yapıtlar Karadeniz bölgesinde Serender adıyla anılan ambar yapıları aracılığıyla yaygın tanınırlığa sahiptirler (Balkoca ve ark. 2023; Yeşilyurt Tunç, 2019, s. 8-42). Antalya bölgesindeki Ahşap Ambarlar depolama amacıyla kullanımları ya da genel görünüşleri ile Serenderler’e benzetilseler de gerek malzeme tercihi gerekse inşa teknikleri ve form çeşitlilikleri ile onlardan belirgin farklılıklara sahiptirler (Şek. 1a). Bu yönüyle, Serenderler İspanya’nın kuzeyindeki Galiçya bölgesinde “Horreo” adıyla bilinen yerden payelerle yükseltilmiş ambarlarla paralellik gösterirlerken (Balkoca ve ark., 2023, s. 269-271; Yeşilyurt Tunç, 2019, s. 72-81) Antalya’dakiler daha çok İsviçre, İtalya ve Avusturya gibi Alpin kuşağı içerisinde yer alan bölgelerde Getreidespeicher (Şek. 1b), Granario, Raskard vs. adlarla anılan ambarlara yakın dururlar (Balkoca ve ark., 2023, s. 270; Küçük, 2022, s. 415-416).

Şekil 1a

Ahşap Tahıl Ambarı / *Wooden Granary, Bayındır, Elmalı* (Antalya Kültürel Miras Derneği (ANKA, 2022))

Şekil 1b

Ahşap Tahıl Ambarı / *Wooden Granary “Getreidespeicher”, Salzburg, Avusturya* (ANKA, 2022)

Elimizdeki veriler bahse konu yapıların Antalya’da ne zamandan beri kullanım görmekte olduklarına dair yeterli içerikten yoksundurlar. Elmalı’daki birkaç ambarın iç mekân düzenlemelerinde haznelerin cephelerine divit kalemyle yazılmış Osmanlıca çeteleler giriş ve çıkışı yapılan ürün miktarlarına dair ifadelerle sahipseler de (Şek. 2) yapıların inşa tarihlerine dair bilgi edinilmesini mümkün kılmazlar. Bu yönüyle, Teke Sancağı Tahrir Defterleri’ndeki vergi istatistikleri Elmalı’da tahıl üretiminin 15. yüzyıldan itibaren yoğun bir zirai faaliyet olduğuna dair bilgiler sunarlar, ancak belge koleksiyonu içerisinde kullanımda olan tarımsal tesis ve yapılara dair açıklayıcı bir referans bulunmaz (Durgun, 2018; Karaca, 2002). Bu nedenle, özelde Elmalı genelde ise Antalya (Teke Sancağı) da Tahıl Ambarlarının üretimi ve ürün depolama amacıyla kullanımına iz veren yerel nitelikli bilgiler 19.- erken 20. yüzyıllara ait tereke kayıtlarını içeren Şer’iyye Sicillerinden (Kadı Defterleri) temin edilebilmektedir. Bu defterlerde ambarlara dönük herhangi bir bilgi kaydedildiğinde, bazen “anbar tahtası” bazen de herhangi bir ambarın işlev ya da boyutlarına atıfta bulunularak Sagir [=Küçük] Ambar, Kebir [=Büyük] Ambar, Divit Ambarı, Hınta Ambarı şeklinde tarif edildiği ve fiyatlarının böylece biçildiği görülür (Ağır, 2019; Aya, 2019, s. 50, 51, 192; Oktay, 2012; Özdemir, 2012; Togrul, 2014).

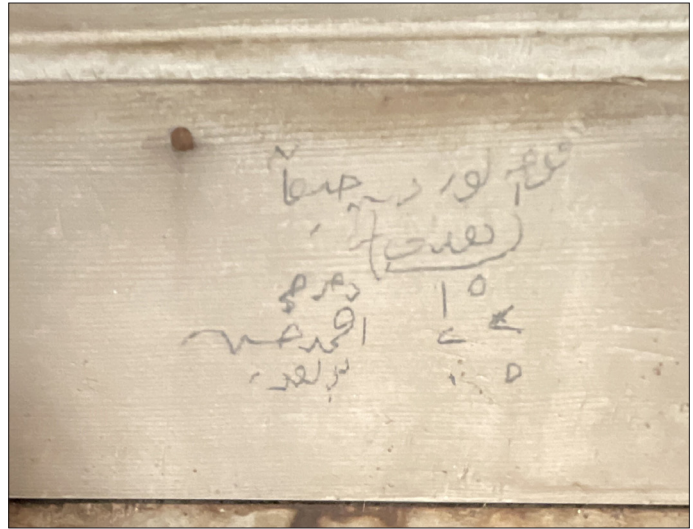
Her hâlükârda Antalya'daki Ambarların fiziki görünüşleri ve mimari/strüktürel yapıları ilk kez 19. yüzyılda Greko-Roman kalıntıları incelemek için kenti ziyaret eden Avrupalı seyyahlar ve arkeologlar tarafından kayda geçirilmiştir (Şek. 3). Bu araştırmalarda ahşap tahıl ambarlarının antik Likya konut ve mezar mimarisi ile sergiledikleri benzerliklere özel bir ilgi gösterilmiştir (Benndorf & Niemann, 1884, s. 100, fig.56; Fellows, 1840, s. 129; Krieckl & Başgelen, 2005, s. 164; Texier, 1862, Lev.10). Tahıl Ambarlarının tarihsel arka planlarına odaklanan erken dönem çalışmaları 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren deneysel arkeoloji etütleri ile sınırlanırken bu iki mimari miras arasında kurulan bağlar Elmalı'daki geleneksel halk mimarlığı yapıtlarını etkisi bugün de devam eden popüler bir ilgi odağı haline getirmiştir (Mellink, 1964; Kjeldsen & Zahle, 1975, s. 339, Abb. 21; Mellink, 1976; Marksteiner, 1993; Schulz, 2006; Mühlbauer, 2007; Özakin, 2008; Aktaş, 2016; Erarslan, 2022; Küçük, 2022). Ne var ki, bu çalışmalar Likya ve Milyas bölgelerindeki antik yapı kültürünün yeniden canlandırılmasına ilişkin sorunlara odaklandıkları için Tahıl Ambarları ve onların kullanıcılarına dair kapsamlı içerikten yoksundurlar. Öyle ki, geçtiğimiz yüzyılı aşkın sürenin ardından bugün Ahşap Tahıl Ambarlarının malzeme tercihi, inşa teknikleri ve süreçleri, tipolojik / işlevsel çeşitlilikleri daha da önemlisi coğrafi dağılımları, sayısal veriler ve korunum durumlarına ilişkin somut envanter bilgileri hakkındaki bilgilerimizde büyük eksiklikler vardır. Zanaatkârlık bilgisi, üretim süreçleri, kullanım şekilleri vb. somut olmayan kültürel unsurları söz konusu olduğundaysa elimizde, ne yazık ki, derli toplu bir bilgi bulunmamaktadır.

Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğünün izniyle 2019-2024 yılları arasında Antalya İli Elmalı ilçesinde yürütülen yüzey araştırmalarında söz konusu yerel mimari yapıtların farklı nedenlerle hızlı bir şekilde tahrip oldukları gözlemlenmiş ve mevcut eksikliklerin giderilmesi amacıyla bir envanter oluşturulması planlanmıştır. Çalışmaların daha sağlıklı yürütülmesi için 2020-2021 yılları arasında Sivil Toplum iş-birliği ile Tahıl Ambarları ve Serenler'in kayıt altına alınması, sayısal bir veri tabanı oluşturulması ve farkındalığın artırılmasını amaçlayan bir önleyici koruma projesi hazırlanarak AB Ortak Kültür Mirası desteği ile hayata geçirilmiştir (TR2016/DG/03/A2-03/288). Projenin nihai olarak sonuçlandığı 2022 yılını takip eden 2022-2023 yıllarında ise devam eden yüzey araştırması projesi çerçevesinde izleme süreci devam ettirilerek 2024 yılında sonuçlandırılmıştır.

Makalenin devamında 2019-2024 yılları arasında bölgede gerçekleştirdiğimiz saha çalışmalarının sonuçları bir araya getirilerek kırsal mimarlık mirasının Antalya'daki en önemli temsilcisi durumundaki Elmalı Ahşap Tahıl Ambarlarının hali hazırdaki korunum durumları ilk kez okuyucuya sunulmaktadır. Bu bağlamda, aşağıda ilkin araştırma sahası kısaca tarif edilmiş, ardından Ahşap Tahıl Ambarları kullanılan malzeme, inşa teknikleri, zanaatkârlık bilgisi ve form özellikleri çerçevesinde tanıtılmıştır. İzleyen ayrımında, arazi çalışmalarında kaydedilen 1658 Ahşap Tahıl Ambarının coğrafi dağılımları, kullanım şekilleri ve korunum durumlarına ilişkin sayısal veriler sunulur. Değerlendirme ve Sonuç üst başlığında Elmalı ölçeğinde elde edilen bulgular Türkiye'nin farklı bölgelerinde süren araştırma sonuçlarına eklenir. Burada, bir yandan koruma mevzuatında kırsal miras/kırsal sit kavramlarına duyulan ihtiyaç vurgulanırken, diğer yandan İspanya örneği özelinde kırsal mimarlık mirasının korunumunda uluslararası girişimlerin önemi tartışma zeminine çekilmeye çalışılmıştır.

Şekil 2

Osmanlıca Çetele / *An Ottoman Tally*, (Düden, Elmalı) (ANKA, 2022)

Şekil 3

1892 Yılında E. Krieckl Tarafından Fotoğraflanan Bir Ahşap Tahıl Ambarı / *A Wooden Granary from Photographed by E. Krieckl in 1892* (Başgelen, 2005, 164, Album III 5b) (ANKA, 2022)

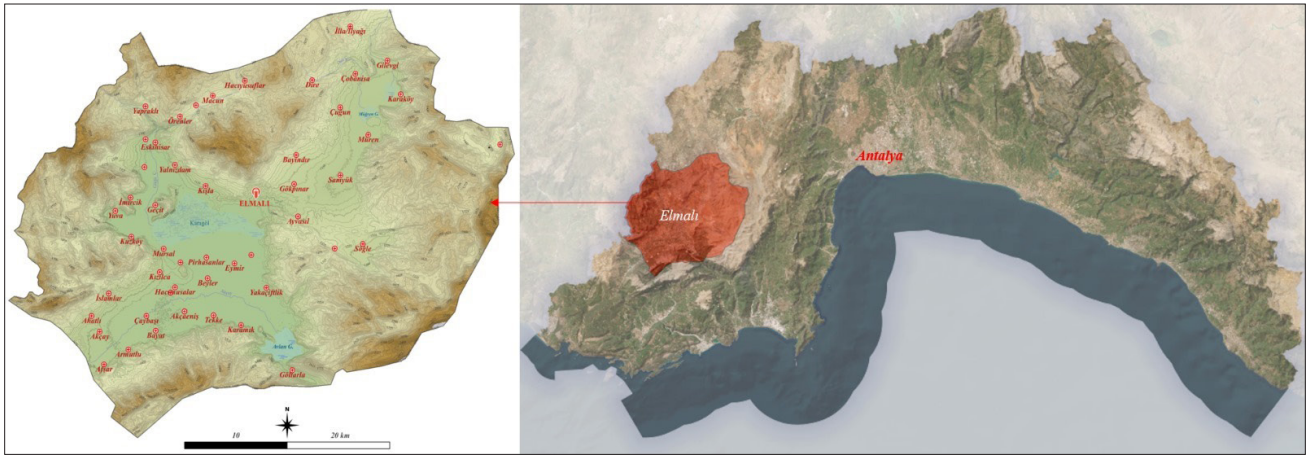

Araştırma Sahası

Elmalı, Antalya'nın 120 kilometre batısında Teke yarımadasının orta mevzii içerisinde konumlanan altmış mahalleden teşekkül bir ilçedir. Akdeniz kıyı bölgeleri ile İç Anadolu arasındaki geçiş havzası üzerine oturan ilçe, deniz seviyesinden yaklaşık 1.100 ila 1.300 metre yükseklikte yaklaşık 1562 kilometrekarelik alana yayılır (Şek. 4). (Aydın, 2019; Yücel, 1958, s. 143-144) Havzanın topografik yapısı doğuda Beydağları, güneyde Akdağlar ve kuzeyde Elmalı Dağı tarafından çizilmiştir. Merkezde yer alan Nohutlu Sırtı, Kırköyleri ile Büyük Elmalı Ovalarını; Elmalı Dağı ise Kırköyleri ile Dereköyleri Mevkilerini birbirinden ayırmaktadır. Hidrolojik olarak bölgedeki ana su yolu, Akdağ masiflerinden kaynaklanan Akçay Nehri'dir; Güğü, Dire, Öküzgözü Dereleri ise mevsimlik niteliğe sahip geçici su rezervlerini oluştururlar. Öte yandan, ova için hayati öneme sahip olan Karagöl ve Avlan gölleri 1970-1976 yılları arasında DSİ tarafından kurutulmuştur (Aydın, 2019, s. 114-116).

Şekil 4

Elmalı Haritası / *Map of Elmalı* (ANKA, 2022)

İlçe Akdeniz Bölgesi'nde bulunmasına karşın Batı Torosların yüksek dağ silsileleri ile kuşatılmış olması nedeniyle daha çok Göller Bölgesinin iklimini yansıtır. Vejetasyon karakteri Akdeniz Bitki Örtüsü Kuşağı içerisinde tanımlanır ve ağırlıklı olarak iğne yapraklı ormanlar olan *Pinus nigra* (1800 m yüksekliğe kadar karaçam), *Cedrus libani* (Lübnan sediri/Sedir) (Şek. 5), *Abies cilicia* (Kilikya göknarı/Köknar) ve *Juniperus* (Ardıç) ormanlarının yayılım alanını oluşturur. (Aydın, 2019, s. 77-99)

Havzanın Akdeniz ve Alpin ekosistemlerini bir araya getiren özgün coğrafi konumu, tarihi ve kültürel dokusu üzerinde de belirleyici bir etkiye sahiptir. Arkeolojik kazılar ve yüzey araştırmaları, tarih öncesi açık-hava kamp alanlarına uzanan yerleşim kültürüne ait kanıtlar sunarken aynı zamanda insan ve çevre arasındaki ilişkilerin dinamizmini ortaya koymaktadır. Yazılı kayıtlar klasik coğrafyada Milyas olarak anılan bu toprak parçasının Likya, Pers, Yunan, Roma, Bizans ve Osmanlı dönemleri boyunca farklı aidiyetlere mensup topluluklara ev sahipliği yaptığını tasdik etmektedir (Durgun, 2018; Mellink, 1976; Karaca, 2002; Özgen, 2008; Tiryaki, 2020).

Elmalı İlçesinin uzun ve karmaşık tarihsel birikimi, belli bir dönem ya da özel bir tarihsel kesit ayrımı olmaksızın, temel geçim ekonomisi etkinliklerinin yaylacılık kültürüne dayandığını göstermektedir (Tiryaki, 2022; agy., 2023). Antalya'nın Akdeniz kıyıları ile Toros Yüksek yaylaları arasında gerçekleşen göç hareketleri ve mevsimlik

Şekil 5

Sedir Ormanı / *Cedar Forest* (Avlan, Elmalı) (ANKA, 2022)

iskân alanlarının teşekkülü ile biçimlenen söz konusu geleneksel yaşam tarzı Elmalı Havzası'nda zengin bir kültürel peyzajın gelişimini teşvik etmiştir (Tiryaki, 2020). Hiç kuşkusuz bu peyzajın temel parçalarından biri de aşağıda ayrıntılı bir şekilde ele alacağımız Geleneksel Ahşap Tahıl Ambarlarıdır.

Elmalı Ahşap Tahıl Ambarları

Malzeme ve İnşa Tekniği

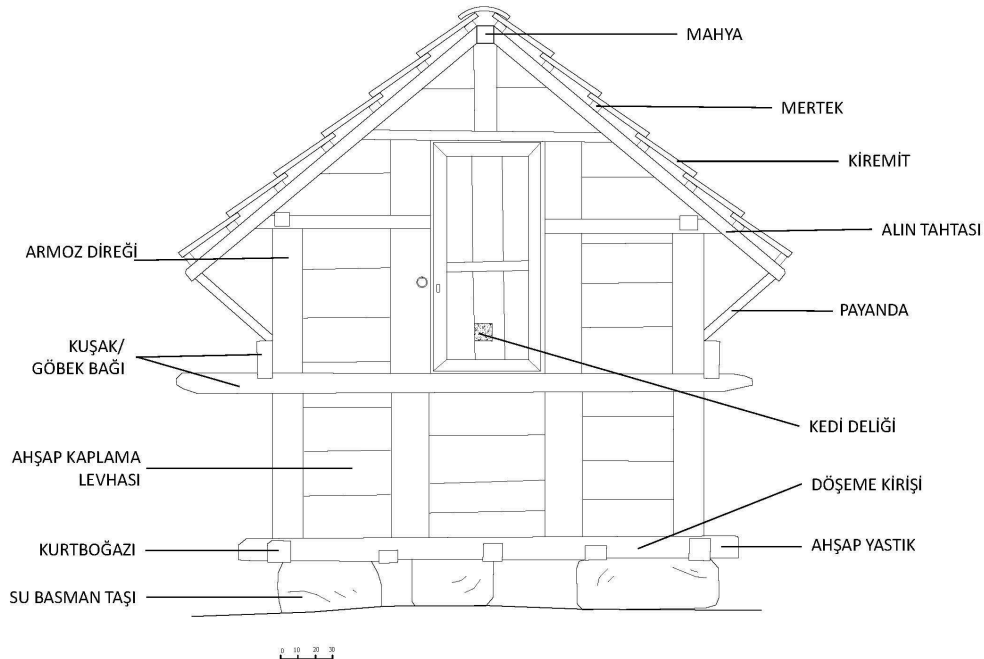
Mülk sahipleri, marangozlar ve yapı ustaları ile gerçekleştirilen yüz yüze görüşmelerde Ambar yapımı gayrimüslim ustalardan öğrenilmiş bir zanaat olarak tarif edilir ve “tahta ambar” ya da “gavur ambarı” olarak adlandırılır (Erarslan, 2022, s. 80). Mursal Köyü'nden E. Akay kullanımında olan Ambarın “Bandili Ağa” isimli bir Rum'a ait olduğunu ailenin onu mübadele sonrasında sahiplendiklerini belirtmiştir (Kulle Çoban, 2012, s. 415). Öte yandan, Gölova Köyü Muhtarı Mustafa Gürman Ambar Ustası olarak bilinen Bayram Örgel'in Bulgaristan göçmeni olduğunu ve Ambar yapımını çatı ustası olan babasından öğrendiğini nakletmiştir. Anlatılardaki çeşitliliğe karşın, anlaşıldığı kadarıyla Ambar yapımı 1970'li yıllara değin devam etmiş, bu tarihten sonraysa Elmalı'da yeni ambar üretilmemiştir. Bugün halen Ambar ustası olarak adlandırılan kimseler ise aslen sökülme-takım konularında uzmanlaşmışlardır. Bu ustalar başka köylerden veya aynı köyde bir yerden başka bir yere taşınacak olan Ambarların uygun bir şekilde sökülmesi ve yeni yerinde yeniden kurulumunu gerçekleştirmektedir (Şek. 6-8).

Tahıl ambarlarının inşasında kullanılan ana-malzeme yörede Katran adıyla da bilinen Sedir Ağacıdır. Yerel anlatılar Sedirin sadece dayanıklılığı için değil fakat aynı zamanda haşereleri ve kemirgenleri üründen uzak tutan kendine özgü kokusu nedeniyle tercih edildiğini göstermektedir. Ambarın temelinden çatısına dek çivi kullanılmaksızın “çatki” adı verilen geçme tekniği kullanılmaktadır. Bu özellik, ambarın sökülerek başka bir yere taşınması ve orada yeniden kurulabilmesi içindir. Anlaşıldığı kadarıyla, sedirin kesilerek kütük haline dönüştürülmesinden “tahtacılar”, kütüğün işlenerek keresteye dönüştürülmesinden “dülgerler/marangozlar” ve nihayetinde ambarın inşasından ise “ambar/yapı ustaları” sorumludurlar.

Bu yönüyle Ambar inşasının ilk aşaması tabanın toprak ile bağlantısının kesilmesi, ambar tabanı ve toprak arasında hava sirkülasyonu sağlayarak nemi önleyen temelin oluşturulması ile başlamaktadır. Kayda alınan tüm örneklerde temel yapıları ya köşelere yerleştirilen iri taşlar ya da tüm zemini kaplayan taş dizilerinden oluşmaktadır (Şek. 6). Bu taşlar nadiren araziden toplanmış molozlardan oluşurken yaygın olarak çevredeki antik yapılardan devşirilmiş -özgün işlevini yitirmiş- söve, lento, eşik ya da duvar bloklarından teşekküldür. Temel üzerine oturan ambarın alt yapısında kare kesitli döşeme kirişleri birbirlerine çivi kullanılmaksızın “kurtboğazi”

Şekil 6

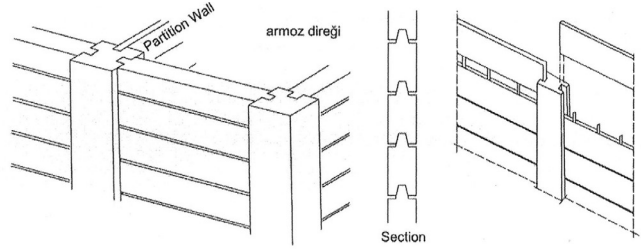
Küçük Boy Tahıl Ambarı Cephe Çizimi / *Drawing of Front Facade of Small-Size Granary* (S. Baybo - H. Aktur, 2022)

adı verilen kenet tekniğiyle bağlanır. Üstteki parçanın alttakine oturmasını sağlamak için her iki yönde dörtgen yuvalar açılır. Ambarlar alt katı haznelerden üst katı ardiye bölümünden olmak üzere iki katlı olarak tasarlanmıştır. Sedir kerestesinden kesilen standart boyutlu latalar, ambar mekanını oluşturacak köşe direklerine iki, içte bölmeleri oluşturan direklere ise üç veya dört yönde açılan “çalma boğazı” sistemi adı verilen kanallar vasıtasıyla yerleştirilir (Şek. 7) (Erarslan, 2022, s. 84-85, Şek. 8-9). Köşelere yerleştirilen bu kalın direklere yörede Armoz/ Armoz Direği, üzerine açılan kanallara ise Ev/ Yuva veya Kınış/Kenış adı verilmektedir. Armoz Direklerine lataların uçları “kornişleme” tekniği uygulanarak sabitlenmekte ve oluşturulan duvar Kanat olarak adlandırılmaktadır (Şek. 7- 9). Bu yöntem uygulanırken üst üste gelen latalar bazen Mıh adı verilen tahta çiviler ile birleştirilir. Bu işlem taban ve gözlerde de uygulanmaktadır. Tahıl ve farklı hububatın saklandığı ahşap hazneler “gübse/ göz” olarak adlandırılır (Erarslan, 2022, s. 87; Küçük, 2022, s. 411) ve sayıları 4 ila 8 arasında değişmektedir (Şek. 9). Birbirinden ahşap kanatlarla ayrılan bu gözler konulacak ürün miktarına göre birleştirilebilmektedir. Bu gözler çoğunlukla kapak ile kapatılır ve ambarın içinde düz bir zemin sağlanır. Kimi örneklerde girişteki ayak gözü serbest kalaslar ile kapatılır, diğer gözleri ayıran kanatlar yükseltilerek daha çok ürün depolanması sağlanır. İç düzenlemelerden bir diğeri de ambarın giriş kısmı dışındaki üç yanına sanduka şekilli ve çoğunlukla tohumluk tahıl için ayrılan haznelerin eklenmesidir. Ambarı dıştan saran kalın ve birbirine köşelerde kenetlenen geçme hatıllardan oluşan destek sistemi Göbek Bağı veya Kuşak olarak adlandırılmaktadır (Şek. 6). Bu sistem ambara ürün doldurulduktan sonra lataların dışa esneme yapmasını engellemek için planlanmıştır. Bununla birlikte, birden çok onarım görmüş ambarlarda malzeme noksanlığı nedeniyle ahşap hatıllı kuşak yerine iki yandan vidalı ve cıvata somunlu metal kuşak kullanımı da yaygındır. Ambarın tahıl doldurulduğunda esnemesini engelleyen diğer uygulama içten geçerek iki yandaki ahşap duvar üzerine geçme tekniği ile kancalanan Morsa adı verilen kalıptır. Bu kalas kimi zaman ambarın dışında yumru şekilli olarak devam eder. Bu kısma Morsa Başı adı verilir ve hayvan bağlamak ya da araç gereç asmak için kullanılmaktadır (Şek. 10). Ambar kapıları üst kattaki ardiyeye açılır, yaklaşık 1.00 m. yüksekliktedir ve üzerinde metal kullanılan tek alandır. Ambarın kapı kilidi ve menteşesinde genellikle dövme demir kullanılmıştır. Bazı kapıların üzerinde inşa eden ustanın bezediği zigzag desenler veya dekoratif motifler bulunur (Şek. 11). Yine bazı kapıların üzerinde Kedilik / Kedi Deliği adı verilen ve bir kedinin girebileceği yükseklikte kapının cephesine açılan dörtgen veya yuvarlak delikler (Şek.6) bulunmaktadır (Erarslan, 2022, s. 84). Bu delikler kedilerin ambara giren fareleri kovalaması için sonradan açılmışlardır. Depolanan ürünü dış etkilere ve haşerelere karşı

Şekil 7

Çalma Boğazı Geçme Sistemi / "Çalma Boğazı" Joint System (adapted from Erarslan 2022, p. 85, Fig. 8).

Şekil 8

Armoz Direği Sökümü / Dismantling of Armoz Pole (ANKA, 2022)

Şekil 9

Ahşap Tahıl Ambarı İç Döşemi: Gübse ve Tohumluk / Interior of Wooden Granary, reservoirs (Gübse) and Seed reservoir (İslamlar, Elmalı) (ANKA, 2022)

korumak amacıyla pencere veya havalandırma yer almaz. Bykboy Ambarların yan cephelerinde tahılı boşaltma sırasında depolanan ürüne iki aşamalı koruma sağlayan; dışta kapaklı ve kilitli, ite ise giyotin sistemli eşme veya Akıtma Deliği olarak adlandırılan kısımlar bulunur (şek. 12). Ambarların çatıları beşik formludur. zgn dokusunu koruyan örneklerde padavra/yellik (şek. 13) olarak adlandırılan ince kesim sedir kerestesi kullanılmış (Erarslan 2022, s. 91); Padavra'nın üstü ise ardı ağaçlarının kabuklarından elde edilen bir örtü sistemi ile kapatılarak iklim karşısındaki dayanıklılığı arttırılmıştır.

şekil 10

Morsa Başı / *Morsa Head* (zdemir, Elmalı) (ANKA, 2022)

şekil 11

Ambar Kapısı / *Door Surface* (İşlamlar, Elmalı) (ANKA, 2022)

şekil 12

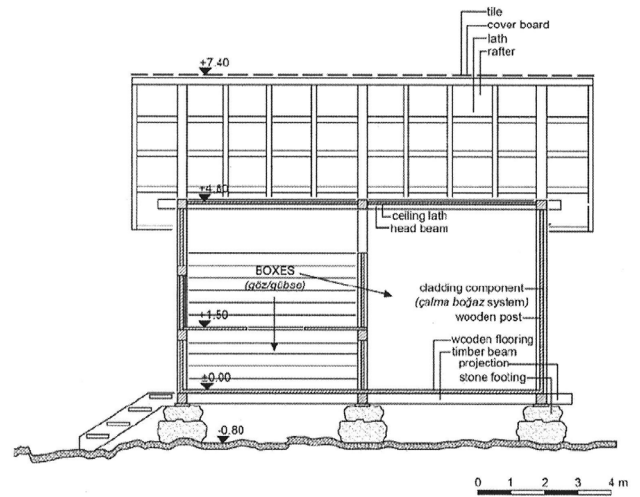
Tahıl Akıtma Deliği / *Discharge Hole of Grain* (Kapmescit, Elmalı) (ANKA, 2022)

şekil 13

Yellik (Padavra) Tipi atı / *Yellik (Padavra) Type Roof* (Geçmen, Elmalı) (ANKA, 2022)

Şekil 15Küçük Ambar / *Small-Size Granary* (Kışla, Elmalı) (ANKA, 2022)**Şekil 16**Yerel Tahıl Ölçeği (Kile) / *Local Bushel Measure (Kile)* (İslamlar, Elmalı) (ANKA, 2022)**Şekil 17a**Orta Boy Ambar (Köşklü) / *Medium-Size Granary (with Porch)* (Bayındır, Elmalı) (ANKA, 2022)**Şekil 17b**Orta Boy (Köşklü) Ambar Uzun Yüz Kesiti / *Longitudinal section of Medium-Size Granary with Porch* (adapted from Erarslan 2022, s. 85)

Şekil 18

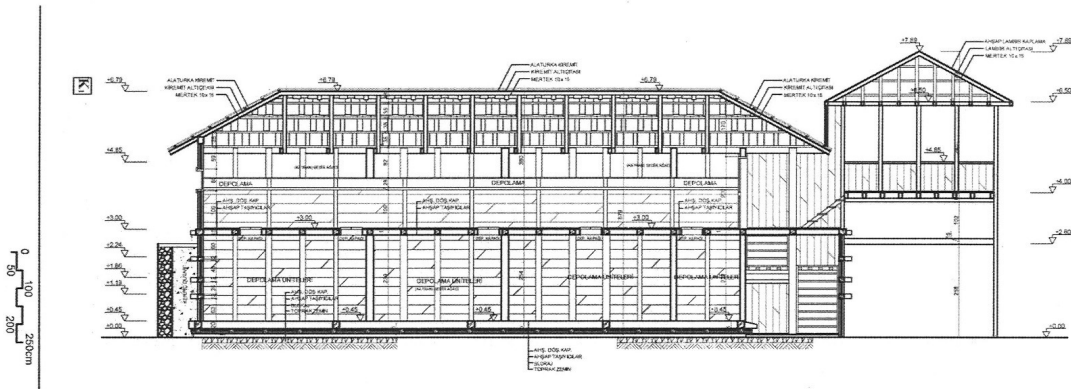
Orta Boy Ambar (Çatal) / *Medium Size Granary (with doors on each short-face)* (İslamlar, Elmalı) (ANKA, 2022)

Şekil 19a

Büyük (Bey-Ağa) Ambar(ı) / *Large-Size (Agha-Bey) Granary* (Beyler, Elmalı) (ANKA, 2022)

Şekil 19b

Büyük Boy (Bey-Ağa) Tahıl Ambarı A-A Kesiti / *A-A Section of Large-Size (Bey-Ağa) Granary* (Beyler, Elmalı) (adapted from Mutlu Danacı, 2012, s. 92, Şek. 4.43)

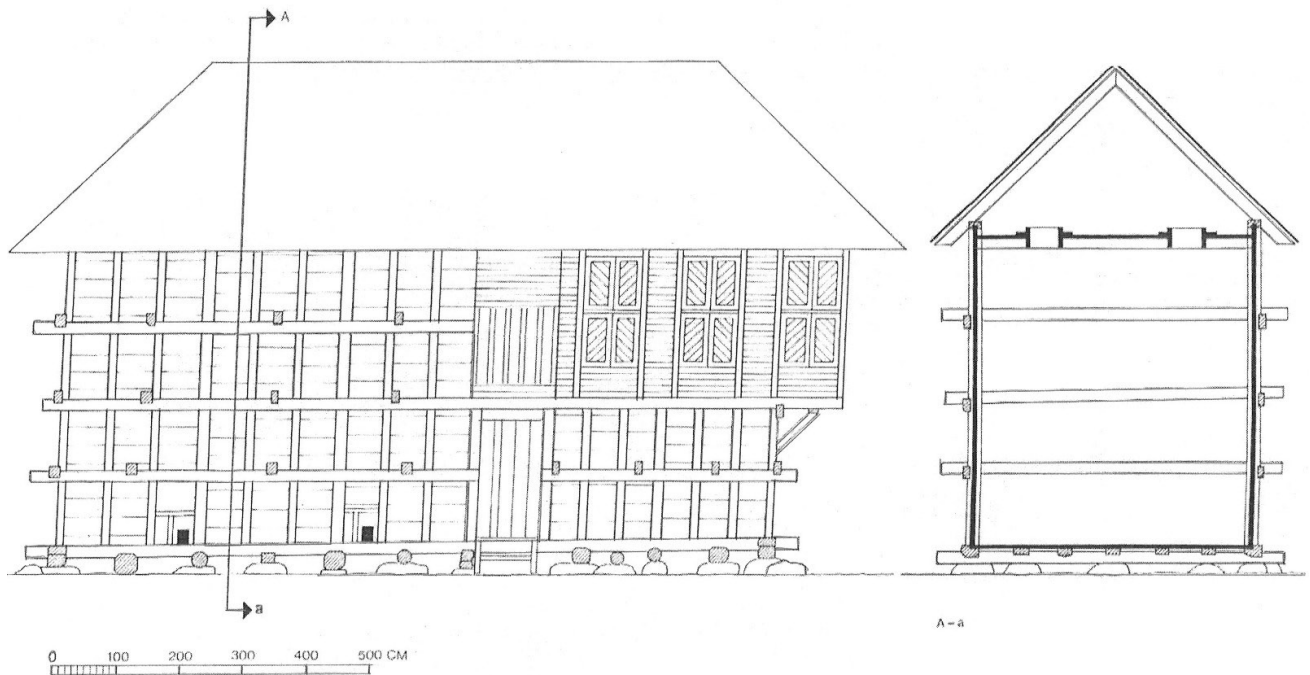

Şekil 20a

Ev-Ambar / *In-House Granary* (Bayralar, Elmalı) (ANKA, 2022)

Şekil 20b

Ev Ambar Uzunyüz Görünüşü ve A-A Kesiti / *Longitudinal view and A-A section of In-House Granary* (Bayralar, Elmalı) (adapted from Kjeldsen and Zahle 1975, s. 341, Abb.22 a-b).

Şekil 21

Ev-Ambar / *In-Hause Granary* (Düden, Elmalı) (ANKA, 2022)

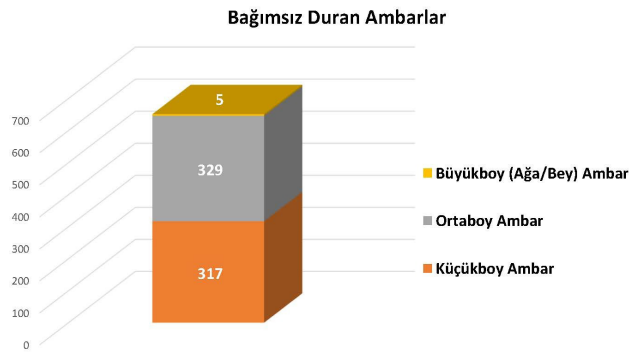
Bütünleşik ambar olarak tarif ettiğimiz ikinci grup ambarlar yaşam alanlarının bir parçası olarak inşa edilmişlerdir (Şek. 20a-20b) (Kjeldsen & Zahle 1975, s. 341, Abb. 22a-b). Tekil bir örnek dışında tümü iki katlı yapılardan teşekküldür. Bu örneklerde üst kat tek göz odalı yaşam alanı olarak alt kat ise ürün depolama amacıyla kullanılmıştır. Bununla birlikte bu genel şablonu aşan sıra-dışı bir örnek Düdenköy’de tespit edilmiştir. Üç kattan oluşan yapının alt katı ahır, orta katı ambar ve üst katı ise iki oda ve mutfaktan oluşan yaşam alanı şeklinde inşa edilmiştir (Şek. 21).

Sayısal Veriler: Coğrafi Dağılım ve Korunum Durumu

Saha araştırmaları kapsamında Elmalı ilçesine bağlı 60 Mahallede toplam 1658 Ahşap Tahıl Ambarı tespit edilmiştir. Mülk sahiplerinden 687’si ambarlarının fiziki durumlarına dair teknik/fotografik kayıtların alınması ve bilgi/kimlik fişi oluşturulmasına izin vermiştir. Geri kalan 971 örnek ise sahiplerine ulaşamadığı/ belgeleme çalışmaları için gerekli olan yazılı onay alınamaması nedeniyle sadece sayısal veri olarak kaydedilmiştir (Tablo 1). Envanter kaydı oluşturulan 687 ambarın 651’i konutlardan bağımsız olarak inşa edilmiş tekil yapı formundadır. Bu grup içerisinde yer alanların 317’si küçükboy, 329’u Ortaboy (251’i Köşklü, 9’u Çiftkapılı (Çatal Ambar) ve 5’i Büyükboy (Ağa/Bey) Ambarlardan oluşur (Şek. 22). Öte yandan, bir konut yapısı içerisinde planlanarak inşa edilmiş bütünleşik Ev-Ambar’lar 36 örnekle temsil edilirler (Şek. 23). Onlardan 35’i iki katlı konutlarda zemin katı teşkil ederken sadece biri üç katlı konutun orta katı olarak kullanılmıştır.

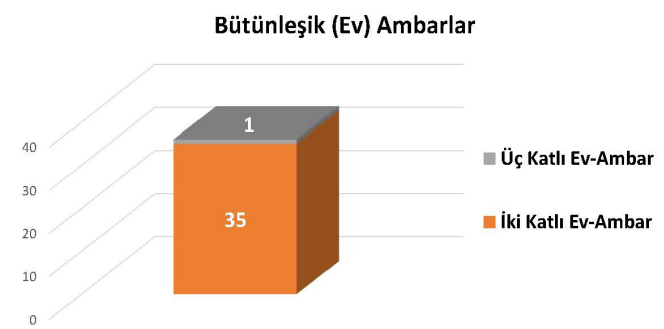
Şekil 22

Bağımsız Ambarlar / *Stand-Alone Granaries* (ANKA, 2022)

Şekil 23

Bütünleşik Ambarlar / *Granaries integrated into the House* (ANKA, 2022)

Elde edilen veriler ambarların, Semahöyük Ovası ya da Kırköyleri olarak anılan Elmalı Havzasının kuzeydoğusunda diğer bölgelere nazaran daha yoğun olduğunu göstermektedir. Burada Müğren Mahallesi 118, Bayındır Mahallesi 104, Bozhöyük (Semahöyük) ise günümüze ulaşan 77 örnek ile Elmalı Havzası’nda en yoğun Ahşap Tahıl Ambarı barındıran muhitler durumundadır. Yuva, Büyüksöğle, Ovacık ve İslamlar ise ellinin üzerindeki Ambar sayıları ile ortalamanın üzerinde yer almaktadırlar.

Tespit edilen 1658 tahıl ambarı sayısal açıdan toplam yekûnu temsil ediyorsa da bu sayının arazi çalışmaları süresince değişkenlik gösterdiği vurgulanmalıdır. Söz gelimi, 2021 yılında İslamlar Köyü “Ambar Yanı Mevkii” olarak bilinen mahalde 7 adet konuttan bağımsız küçük boyutlu tahıl ambarı tespit edilmişken, 2023 yılında altısının sahil bölgelerindeki otellerde bahçe peyzajı olarak kullanılmak amacıyla satıldığı öğrenilmiştir. Öte yandan, ilk olarak M.J. Mellink tarafından 1967 yılında, ardından 2020 belgeleme çalışmaları sırasında kaydedilen Gökpınar Köyü’ndeki bir Ev-Ambar ise 2024 yılında Elmalı-Korkuteli karayolu çalışmaları nedeniyle tahrip olmuştur.

Tahıl Ambarları’nın statik, durağan, mimari öğeler olmayıp taşınabilir niteliğe sahip olmaları da sayısal verilerin değişkenliğini beraberinde taşımaktadır. Başka bir deyişle, geçme tekniği ile inşa edildikleri için kolayca sökülüp yeniden kurulabilmeleri onların alınıp satılmak suretiyle hızlı bir şekilde el değiştirmelerine neden olmaktadır. Bu durum özellikle Ambarların temel yapılarına dair gözlemler ve mülk sahipleri ile yapılan mülakatlarda belirginleşmektedir. Nitekim Mülk Sahipleri ile gerçekleştirdiğimiz sözlü tarih mülakatlarında incelediğimiz 321 Ambarın orijinal yerinde korunduğu; kalan 366’sının ise kullanılmakta olduğu yere başka bir yerden getirilerek yeniden kurulduğu öğrenilmiştir (Şek. 24).

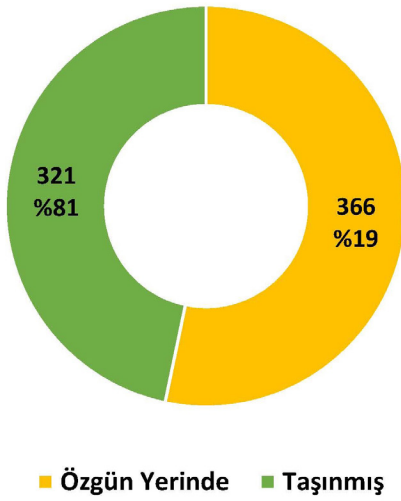
Kayda geçirilen 687 örnek içerisinde taşıyıcı sistemi ve çatı aksamı açısından diğerlerine nazaran daha iyi durumda olan Ambar sayısı 221’dir (Şek. 28). Bunun dışında kalan 426 yapının taşıyıcı sistemlerinde gözle görülür açılmalar; çatılarında onarımdan kaynaklanan bozulmalar ya da hem çatı hem de gövdelerinde farklı seviyelerde çürümeler vardır (Şek. 29). Bunun dışında kalan 40 örnekte taşıyıcı sistemde ve/ veya çatıda yıkılma ve çökmeler vardır (Şek. 30). Öte yandan iyi ve orta durumda olan ambarların 526’sının mülk sahipleri tarafından özgün işlevine sadık kalınarak kullanılmaya devam ettikleri görülmüştür. Bu çerçevede iyi ve orta durumda olan 37 ambarın eski eşya deposu ya da ardiye olarak kullanıldığı,

2 örnekte ise ambarların çeşitli tadilatlar geçirerek konuta dönüştürüldüğü/yeniden işlevlendirildiği tespit edilmiştir (Şek. 31). Geri kalan 122 mülk sahibi ise Ambarları kullanmadıklarını beyan etmiştir. Ambarların kullanım dışı kalması konusunda dile getirilen temel gerekçe artık ihtiyaç duyulmuyor olmasıdır. İhtiyaç dışı kalan Ambarların bir süre sonra hane halkı tarafından “oturmakta oldukları arsada otopark / yeni inşaat alanı kazanmak” ya da “gelir elde etmek” amacıyla satıldığı, çürümeye terk edildiği ve en uç örneklerde ise yakacak olarak kullanıldığı beyan edilmiştir.

Topluca ele alındığında korunum durumu iyi ve orta olan (647 adet) her 10 ambardan yaklaşık 8’inin birden çok kez onarım gördüğü tespit edilebilmektedir (Şek. 26). Bu onarımların odak noktasını iklim koşullarından en çok etkilenen çatılar oluşturmaktadır. Sedir kerestesinin sınırlı üretimi ve maliyetlerinin yüksek olması mülk sahiplerini çatıların bakım/onarımlarında farklı malzeme türlerini bir arada kullanmaya sevk etmiştir (Şek. 27). Çoğu yıkılmaya terk edilmiş 31 örnekte karşılaşılan özgün padavra/yellik uygulaması bir kenara bırakılacak olursa geri kalan Ambarlarda tümünde kiremit, çinko kaplama, mdf, naylon ya da dördü bir arada kullanılmıştır (Şek. 32 a,b,c).

Şekil 24

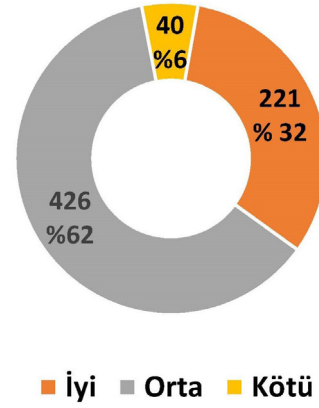
Yerinde Korunmuşluk Durumuna Göre Ambarlar / Granaries by On-Site Preservation Status (ANKA, 2022)

Şekil 25

Korunum Durumuna Göre Ambarlar / Granaries by State Preservation Status (ANKA, 2022)

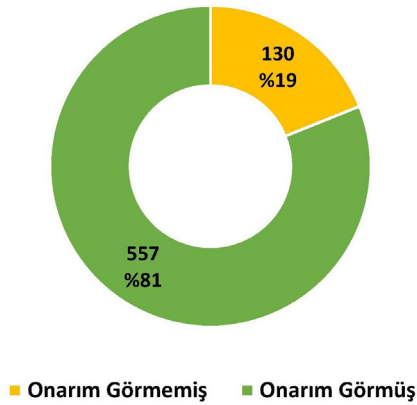
Korunum Durumuna Göre Ambarlar

Şekil 26

Onarım Durumuna Göre Ambarlar / Granaries by Repair Status (ANKA, 2022)

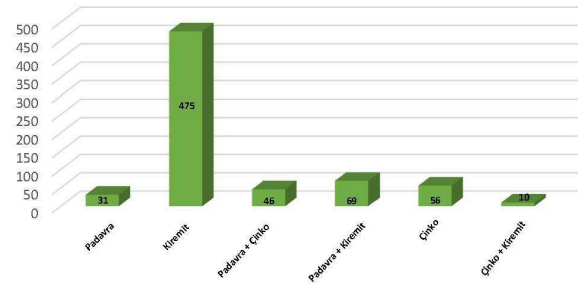
Onarım Durumuna Göre

Şekil 27

Çatı Malzemesine Göre Ambarlar / Granaries by Roof Material (ANKA, 2022)

Çatı Malzemesine Göre Ambarlar

Şekil 28

İyi Korunmuş Tahlil Ambarı / *Well-Preserved Granary* (Bayındır, Elmalı) (ANKA, 2022)

Şekil 29

Orta Durumda Kurunmuő Tahlil Ambarı / *Moderately Preserved Granary* (Geçmen, Elmalı) (ANKA, 2022)

Şekil 30

Kötü Durumda Ambar Örneği / *Deteriorated Granary*, (Bayındır, Elmalı) (ANKA, 2022)

Şekil 31

Yeniden İőlevlendirilmiő Tahlil Ambarı / *Granary Refunctioned as House* (Yapraklı, Elmalı) (ANKA, 2022)

Şekil 32a

Kiremit Çatılı Ambar / *Granary with Tile Roof* (Bayındır, Elmalı) (ANKA, 2022)

Şekil 32b

Padavra Çatı Üzeri Naylon Kaplama / *Padavra Roof Coated with Nylon* (Karaköy, Elmalı) (ANKA, 2022)

Şekil 32c

Padavra Çatı Üzeri Çinko Kaplama / *Padavra Roof Coated with Zinc* (İslamlar, Elmalı) (ANKA, 2022)

Değerlendirme:

Koruma Sorunları ve Tehditler

Tarım tarihi ve kültürünün evrensel bir simgesi olan tahıl ambarları insanlarla çevre arasındaki uyumlu ilişkiyi yansıtan yaşayan bir miras olma vasfına sahiptirler. Onlar her türlü gösterişten ve anıtsallıktan uzak bir şekilde içinde serpilip geliştikleri kırsal peyzajlarla bütünleşmiş mütevazı ve kırılğan yapıtlardır. Bu nedenle korunumlarını tehdit eden faktörler çevresel, sosyo-ekonomik, kültürel ve yasal boyutlarıyla karmaşık ve iç içe geçmiş bir yapı sergilemektedir (Bilgin Altınöz, 2023, s. 194-208; Güler, 2023, s. 222-223).

Geçtiğimiz yarım asırdır bölgede gerçekleşen enerji ve altyapı projelerinin (karayolları, güneş enerji santralleri, taş ocakları, barajlar vb.) yol açtığı çevresel tahribatlar ve içinden geçtiğimiz iklim krizinin tetiklediği artan kuraklık koşulları kırsal miras üzerinde olumsuz etkilere sahip başlıca çevresel sorunları teşkil ederler. Bu yönüyle 1970’lerde Avlan Gölü ve Karagöl’ün kurutulması, yalnızca hidrolojik dengeyi bozmakla kalmamış, bölgenin tarımsal verimliliğini de ciddi ölçüde etkilemiştir (Baktır ve ark., 1996, Ozaner, 2004). Göllerin kaybı, yeraltı su seviyelerinin düşmesine ve mikro-iklim değişikliklerine yol açarak kuraklığa neden olmuş (Ozaner, 2004; Durmuş ve ark., 2021) ve geleneksel tarım kültürünü dönüştürmüştür. Bu durum, tahıl üretiminin yerini endüstriyel tarım ürünlerinin (özellikle seracılık) almasına ve böylece azalan su kaynakları üzerindeki baskıyı ve kirliliği daha da artırarak, bölgenin ekolojik kırılğanlığını derinleştirmiş ve adeta kendi kendini tüketen bir çevresel bozulma sarmalını tetiklemiştir. Bunun yanı sıra iklim krizinin neden olduğu kuraklıklar kurutulan Avlan Gölü havzasındaki Sedir (*Cedrus libani*) ormanlarının gerilemesini beraberinde taşımıştır. Sedir kerestesinin azalmasının yol açtığı maliyetlerin artışı, ambarların onarımında alternatif malzemelerin (çinko, MDF, naylon) kullanılmasını zorunlu kılmış, bu da yapıların özgün estetik ve teknik bütünlüğünü bozmuştur. Belgeleme çalışmaları söz konusu etkenlerin Tahıl Ambarlarının korunumu üzerindeki etkilerini açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Zira, incelenen 687 Ambarın 656’sında (%95,5) yapıların özgün malzeme ihtiyacı dışında farklı materyallerle onarım gördüğü tespit edilmiştir. Uygun olmayan malzeme tercihi, Ambarların çürüme hızını artırarak yapıların ömrünü kısaltmaktadır.

Ahşap Tahıl Ambarları, yalnızca fiziksel yapılar olmayıp, aynı zamanda bulundukları kültürel peyzajı şekillendiren ve onlara anlam katan üretim biçimleri, yaşam tarzları, sosyal ilişkiler ve zanaatkarlık bilgisi gibi somut olmayan unsurları da içeren bir bütündür. Bu yapılar, kendilerini ortaya çıkaran çevresel koşullar ve özgün sosyo-ekonomik yapılarla uyum içinde, uzun bir tarihsel süreçte gelişmiştir. Bununla birlikte, Antalya’da yaşanan hızlı sosyo-ekonomik ve kültürel dönüşümler, kırsal alanların yapısını ve dolayısıyla kırsal mimarlık mirasının korunumunu derinden etkilemektedir. Nihayetinde, yörede hâkim olan turizm ve buna bağlı servis sektörleri, yerel ekonomi için yeni fırsatlar sunarken genç ve eğitimli nüfusun daha iyi yaşam koşulları arayışıyla sahil bölgelerine göç etmelerini beraberinde getirmektedir (Altun ve ark., 2020, s.39-43). Böylelikle, nüfusun azalması ve yaşlanması, Tahıl Ambarlarının bakımını üstlenecek, tarımsal faaliyetleri sürdürecektir ve yerel bilgi sistemlerini yaşatacak insan kaynağının tükenmesi anlamına gelmektedir. Nitekim, saha çalışmalarında kaydedilmiş olan 687 Tahıl Ambarından 151’i ya kullanılmamakta ya da özgün işlevi dışında kullanılmaktadır. Bu durum, mevcut envanterin %24’ünün sosyo-kültürel ve ekonomik nedenlerle işlev dışı kaldığını ortaya koymaktadır. Dahası, Ambarların inşasında kritik rol oynayan zanaatkarlık bilgisi, ustaların yaşlanması ve genç neslin bu geleneği öğrenmemesi nedeniyle yok olmaktadır. Sözlü tarih mülakatlarında, 1970’lerden sonra yeni ambar inşa edilmediği, mevcut ustaların ise yalnızca “söküm-takım” işleriyle uğraştığı anlaşılmıştır.

Bütün bu dönüşümler yaşanırken, Türkiye’nin mevcut kültürel miras mevzuatının (2863 sayılı yasa) “kırsal miras” veya “kırsal sit” gibi özgün kategorileri ve bunlara yönelik koruma yaklaşımlarını tanımlamaması, tehditleri artırmaktadır. Gerçekten de, hali hazırdaki çalışmada kırsal mimarlık yapıtlarının koruma statülerindeki belirsizlik açık bir şekilde kendisini ortaya koymuştur. Öyle ki, tespit edilen 1.658 ambardan yalnızca 6’sı (%0.36) ilgili kurumca 2863 sayılı yasanın 3., 6. ve 7. Maddeleri uyarınca “Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlığı” olarak tescillenmiştir. Tescil fişinde bu ambarlar Baysarı Ailesinin çiftlik kompleksi içerisinde tanımlanmışlardır (Şek. 15). Başka bir deyişle burada ambarlar “başlı başına” kırsal mimarlık mirası olarak değil bir yapı kompleksinin parçası olarak koruma altına alınmışlardır¹. Bu durum, kırsal mimarlık mirasının mevzuatta (2863 sayılı yasa) yeterince tanınmadığını göstermektedir. Ayrıca, tescilli ambarlar bile bir “çiftlik kompleksi” içinde değerlendirilerek bağımsız kimlikleri görmezden gelinmiştir.

1 Beyler Mahallesi 269 ve 395 parselde yer alan Baysarı Ailesine ait konut, ahır, tahıl ambarları ve seyir terası Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu’nun 12.07.2017 tarih ve 6457 sayılı kararı (Barbaros Akay E., Oğuz U., Gül M. & Akgöz B.) ile 2863 sayılı yasanın 3. ve 6. Maddelerinde tanımlanan nitelikleri taşımaları nedeniyle, aynı yasanın 7. Maddesi doğrultusunda “Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlığı” olarak Çiftlik niteliğinde tescil edilmiştir.

Sonuç

Bu alışma, Antalya'nın Elmalı ilçesindeki geleneksel ahşap tahıl ambarlarını kırsal mimari mirasın önemli bir örneği olarak ele almakta; mevcut durumlarını ve karşı karşıya oldukları koruma sorunlarını kapsamlı bir şekilde belgelemektedir. 2019-2024 yılları arasında Elmalı'ya bağlı 60 mahallede yürütölen saha çalışmaları, 1658 adet ahşap tahıl ambarının varlığını ortaya koymuş ve bunlardan 687 tanesi mülk sahiplerinin izniyle detaylı olarak envantere alınmıştır. Ayrıca, 36 mülk sahibi, marangoz ve yapı ustasıyla gerçekleştirilen sözlü tarih görüşmeleri, bu yapıların inşası, kullanımı ve yerel hafızadaki yerine dair değerli bilgiler sunmaktadır.

Araştırmanın temel bulguları, Elmalı'daki ahşap tahıl ambarlarının, sedir ağacı gibi yerel malzemelerle, çivi kullanılmadan "atki" veya "geçme" tekniğiyle inşa edilen özgün yapılar olduğunu göstermektedir. Bu yapılar, küçük, orta (kşkl ve atal tipleri dahil) ve büyük (Ağa/Bey ambarı) boyutlarda bulunabildiği gibi, konutlarla bütünleşik formlarda da karşımıza çıkmaktadır. Çalışma, bu ambarların yalnızca fiziksel yapılar olmadığını; aynı zamanda nesiller boyu aktarılan zanaatkarlık bilgisini, yerel malzeme bilgisini ve tarımsal kültürü yansıtan somut olmayan miras öğelerini de barındırdığını ortaya koymaktadır.

Öte yandan, elde edilen veriler bu mirasın ciddi tehditler altında bulunduğunu da gözler önüne sermektedir. Sosyo-ekonomik ve kültürel alandaki hızlı değişimler, kırsal peyzaj ve geleneksel yaşam biçimleri üzerinde gl etkiler yaratmaktadır. Özellikle 1970'lerde Avlan Gölü ve Karagbn kurutulması gibi büyük ölçekli müdahaleler ile son çeyrek yüzyılda iklim krizinin tetiklediği kuraklık, bölgenin hidrolojik dengesini bozarak tarımsal üretimi ve buna bağlı olarak ambarların kullanımını olumsuz etkilemektedir. Sedir ormanlarının azalması, onarım maliyetlerini artırmakta ve özgün olmayan malzeme kullanımına yol açarak yapıların bütünlüğünü tehlikeye atmaktadır. Genç nüfusun göçü, tarımsal faaliyetlerin azalması ve ambar yapım ustalığının kaybolması gibi faktörler de bu mirasın sürdürülebilirliğini tehdit etmektedir. Tespit edilen ambarların önemli bir kısmının (%24) kullanılmaması veya özgün işlevi dışında kullanılması, büyük çoğunluğunun (%95,5) özgün olmayan malzemelerle onarım görmesi ve sadece çok küçük bir kısmının (%0.36) yasal koruma altında bulunması, durumun ciddiyetini ortaya koyan bulgulardır.

Topluca ele alındığında, Elmalı geleneksel ahşap tahıl ambarları, kırsal mimarlık mirasının korunumunu tehdit eden faktörlerin karmaşıklığını ve karşılıklı bağımlılığını çarpıcı bir biçimde sergilemektedir. Bu mirasın muhafazası, yalnızca estetik veya tarihselci bir yaklaşımla değil, aynı zamanda ekolojik denge, sosyo-ekonomik sürdürülebilirlik ve kültürel kimliğin devamlılığı ile doğrudan ilintili, bütüncül bir yaklaşımla ele alınması gereken bir meseledir. Dolayısıyla, sadece tekil yapılara odaklanan dar kapsamlı koruma anlayışlarının yetersiz kalacağı aşıkardır. Bu sürecin tersine çevrilmesi veya en azından etkilerinin hafifletilmesi için kırsal mirası özel olarak tanıyan, hukuki statüsünü güçlendiren ve korunması için gerekli finansal ve teknik araçları sağlayan etkin bir yasal ve kurumsal çerçevenin oluşturulmasına ivedilikle ihtiyaç duyulmaktadır.

"Kırsal Miras" ve "Kırsal Sit" terimleri geçtiğimiz yarım asrı aşan süre içerisinde uluslararası tüzük ve sözleşmelerde kendilerine yer bulan küresel bir miras koruma kavramı haline gelmiştir (UNESCO, 1964, 1987; COE, 1977, 1979, 1989, 1995, 2000; ICOMOS, 1999, 2001; ICOMOS-IFLA 2017). Türkiye uluslararası sözleşmeleri kabul ederek koruma alanındaki yeni gelişmeleri takip etmişse de "Kırsal Sit" ve onla bütünleşik yasal ve yönetsel çerçeveyi ulusal koruma mevzuatına dahil etmek konusunda isteksiz davranmıştır. Sözgelimi, 2000 yılında kabul edilen Avrupa Peyzaj Sözleşmesi sonrasında Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) ve Kültür Bakanlığının ortaklığı ile yürtlen Türkiye Kültür Envanteri Sistemi (TKSEK) projesi kapsamında kırsal miras yerleşim ve yapı fişi geliştirilmiş (Akın ve ark., 2003), ancak bütün çabalara rağmen mevcut yasal ve yönetsel ereve içerisine alınmamıştır (Eres, 2012).

Akademi ve sivil toplum tarafından yapılan güncel saha çalışmaları ulusal mevzuattaki bu eksikliğin kırsal mirasın korunumu hususunda ne denli yıkıcı bir etkiye sahip olduğunu ortaya koyar. Bu bağlamda, Z. Eres "kırsal sit" in başlı başına bir koruma kavramı ve konusu olarak tanımlanmamasının kentsel yapılı çevreden farklı sorunları olan kırsal yerleşmelerin korunumuna engel oluşturduğunu belirtir (Eres, 2008; Eres, 2012). ekl Vakfı, Tarihi Kentler Birliği ve Bursa Büyükşehir Belediyesi ile düzenlediği Uluslararası Kırsal Yaşam, Kırsal Mimari Sempozyumu çerçevesinde ulusal/yerel kurum ve kuruluşlar, STK'lar ve niversiteler arasında iyi yönetişim esaslarına dayanan acil bir eylem planına duyulan ihtiyaç vurgulanmıştır (ekl 2012, Altun ve ark., 2020). Doğu Karadeniz'den Trakya'ya, Doğu Anadolu'dan Ege'ye farklı bölgelerde yapılan saha araştırmaları sonuçlarını içeren Kırsal Mimari Mirasın Korunması Dünyadan ve Türkiye'den Örnekle başlıklı çalışma belgeleme faaliyetlerinin ne denli kritik önemde olduğunu yadsınamaz bir şekilde ortaya koymuş (Eyüpgiller ve ark., 2017) ve mevcut risklerin artarak devam ettiğini belgelemiştir. 2019 yılında ICOMOS Uluslararası Anıtlar ve Sitler Günü temasının Kırsal Peyzaj Alanları olarak belirlenmesinin itici gücüyle Eskişehir Teknik niversitesi ve Orta Doğu Teknik niversitesi tarafından Kırsal Miras

gündemiyle düzenlenen sempozyumlarda yasal eksiklikler, kırsal alan yönetim planlamasına duyulan ihtiyaç ve koruma yaklaşım önerileri bir kez daha gündeme taşınmıştır (Ekimci, 2019). B. Gökmen Erdoğan'ın Trakya'da, G. Aktürk ve H. Fluck'un ise Karadeniz'de gerçekleştirdiği saha çalışmaları mevzuattaki eksikliklerin yanı sıra içinden geçtiğimiz iklim krizi sürecinin mevcut yok oluşu misliyle hızlandırdığını ortaya koymuştur (Gökmen Erdoğan, 2021, Aktürk & Fluck 2022). Bilgin Altınöz tarihi kırsal yerleşimlerde nesiller boyu devam eden yaşamın çok boyutlu ve çok katmanlı yapısı dolayısıyla bu alanların korunması ve sürdürülmesinde geliştirilecek politikaların bütüncül, dinamik ve yaratıcı olmaları gerektiğine, başta yerel halk olmak üzere tüm paydaşların katılımı ve iş birliğinin büyük önem taşıdığına dikkat çekmiştir (Bilgin Altınöz, 2023).

Bu noktada, Elmalı'daki ambarların ve benzer durumdaki sayısız kırsal miras alanının karşı karşıya olduğu zorluklar karşısında karamsarlığa kapılmak yerine, uluslararası alandaki başarılı örnekler aracılığıyla yeni perspektifler geliştirmek mümkündür. Nitekim, İspanya'nın Asturya ve Galiçya bölgelerinde tarım tarihi ve kültürünün yaşatılarak gelecek kuşaklara aktarılmasını esas alan ilham verici çabalar bu bağlamda değerlendirilebilir. Zira, İber Yarımadası'ndaki hórreo olarak bilinen geleneksel tahıl ambarları etkin bir şekilde koruma altına alınmış durumdadır ve 1996'dan bu yana Avrupa Kültür Rotaları için vazgeçilmez birer uğrak noktasıdır (Garcia Cuetos, 2022) (Şek. 33-34). Bu başarı, miras korumanın sürdürülebilir kırsal kalkınma ve kültürel turizmle entegre edilebileceğini göstermektedir. Dahası, 2020'de Asturya Horreoları Derneği'nin (Asociación del Hórreo Asturiano) yerel bir girişimi olarak başlayan koruma çabaları, kısa sürede uluslararası bir iş birliği ağına dönüşmüş ve 2023'te Hollanda, Brezilya, İsviçre, İtalya ve Türkiye'den sivil toplum örgütleri ile akademisyenleri bir araya getiren III. Uluslararası Geleneksel Yükseltilmiş Tahıl Ambarları Kongresi'nin düzenlenmesini sağlamıştır (Horreo, 2023).

Bu kongrenin sonuç bildirgesi, özelde Elmalı ahşap tahıl ambarları, genelde ise ülkemizdeki kırsal miras varlıklarının korunumu için değerli yeni perspektifler sunmaktadır. Özellikle kongre komitesinin, 21. yüzyılın kırsal ihmal eden kalkınma odaklı büyüme stratejilerine yönelik eleştirisi ve geleneksel tahıl ambarlarının "sadece restorasyon projeleri ile değil fakat somut olmayan kültürel miras değerleri ile de UNESCO Dünya Miras Listesine alınması" yönündeki çağrısı, Elmalı'daki duruma yanıt veren bütüncül bir koruma anlayışını işaret etmektedir. Dolayısıyla, Elmalı'daki ambarların kaderi, benzer tehditlerle yüzleşen diğer kırsal miras alanları için bir uyarı niteliği taşıırken, uluslararası deneyimlerden ve iş birliklerinden yararlanan hem somut hem de somut olmayan değerleri gözetken bütüncül ve önleyici koruma stratejilerinin geliştirilmesinin aciliyetini ve potansiyelini de ortaya koymaktadır.

Şekil 33

Riano Dağları Tahıl Ambarları (Horreos) Rotası, Leon, İspanya / Route of the Hórreos Riaño Mountain, Leon, Spain (adapted from Garcia Cuetos, 2022, s. 850, Fig.5).

Şekil 34

Santiago de Compostela Rotasında Turistler / Tourists on the Santiago de Compostela Route (adapted from michaelspilgrimage.wordpress.com, 2022)

Extended Abstract

THE WOODEN GRANARIES OF ELMALI AS AN EXAMPLE OF RURAL VERNACULAR ARCHITECTURAL HERITAGE: PRESENT CONDITION AND CONSERVATION ISSUES

This study provides the first comprehensive documentation and conservation assessment of the traditional wooden grain granaries in the Elmalı district of Antalya, identifying them as an invaluable yet critically endangered component of Türkiye's rural architectural heritage. As exceptional examples of vernacular architecture, these structures, known locally as *ambar*, embody a building tradition rooted in local materials, specialized craftsmanship, and environmental adaptation. While Türkiye's best-known granaries are the stilted *Serender* of the Black Sea, the Elmalı granaries are architecturally distinct, showing greater affinity with the *Getreidespeicher* of Alpine Europe than with other domestic precedents or the *Horreo* of Spain.

This distinction in material choice, joinery, and formal diversity marks them as a unique branch of a widespread global tradition. Despite their importance, the granaries have existed in a scholarly vacuum. Early documentation by 19th-century travelers focused on a perceived resemblance to Lycian architecture, a theme that dominated 20th-century research and framed the structures as historical relics rather than a living heritage. This resulted in a profound knowledge gap concerning their material science, construction processes, typology, and socio-cultural functions. Historical Ottoman records offer only scant, functional descriptions, lacking substantive architectural detail. This study addresses that void by providing a holistic investigation into both their tangible and intangible heritage values.

The research employed a mixed-methods approach between 2019 and 2024, combining extensive fieldwork with qualitative analysis across all 60 neighborhoods of the Elmalı district. A comprehensive survey identified 1,658 granaries, from which 687 structures were meticulously documented with the owner's consent. This documentation involved creating inventory sheets with measurements, photographic records, and structural assessments. To capture the intangible heritage, 36 oral history interviews were conducted with the last remaining master builders, carpenters, and elderly owners, yielding invaluable data on traditional construction knowledge, terminology, and socio-cultural significance. The findings reveal a highly sophisticated and sustainable building tradition.

The primary construction material is local cedar (*Cedrus libani*), known regionally as *Katran*, a timber prized for its durability, stability, and pest-repellent aroma. Architecturally, the most remarkable feature is the nail-less, interlocking joinery system known as *çatki*. This masterfully executed technique provides structural integrity while allowing the granaries to be disassembled and relocated, a testament to their adaptability. The construction process involved a specialized chain of craftsmen, from the *tahtacılar* (woodcutters) to the *dülgerler* (carpenters) and the *ambar ustaları* (granary masters) who oversaw the assembly.

A clear typology emerged from the data, distinguishing between independent, freestanding granaries and those integrated into residential dwellings (*Ev-Ambar*). The majority, independent structures were classified by size and form. These range from small, single-family granaries (4-10 m²); to medium-sized ones (10-40 m²) including culturally specific sub-types like the *Köşklü/Önlüklü Ambar* (with a portico) and the *Çatal Ambar* (a shared structure divided for inheritance), to large manorial granaries (*Ağa Ambarı*) exceeding 40 m² with capacities over 300 tons.

Geographically, their distribution is densest in the northeastern Elmalı basin, the region's historical grain-producing heartland. The quantitative data, however, reveal an alarming state of decay. Of the 687 granaries documented in detail, a mere 32% remain in good condition. The majority, 62%, exhibit significant structural problems, while a further 6% are in a state of collapse. This degradation is exacerbated by widespread, inappropriate interventions. A staggering 95.5% of the granaries have undergone repairs—primarily to their roofs—using incongruous modern materials like plastic sheeting and corrugated metal, which compromise their structural and aesthetic integrity. Furthermore, a functional decline is starkly evident, with 24% of the granaries now standing disused or repurposed, severing their connection to their agricultural origins. The rapid decline is driven by a convergence of three interconnected threats.

Firstly, severe environmental degradation has undermined the material basis of this heritage. State-led projects in the 1970s, like the draining of the Avlan and Karagöl lakes, altered the region's microclimate and hydrology. This, compounded by climate change, has led to the decline of local cedar forests, making authentic repair materials both scarce and prohibitively expensive.

Secondly, profound socio-economic shifts have eroded the social fabric required to sustain the granaries. The regional pivot from subsistence agriculture to tourism has triggered mass rural-to-urban migration, resulting in a catastrophic loss of traditional building knowledge. No new granaries have been constructed since the 1970s, and the last “masters” specialize only in disassembly and reassembly (*söküm-takım*), not new construction. Finally, and most critically, the granaries exist in a legislative void. Türkiye’s primary heritage legislation, Act No. 2863, lacks specific definitions for “rural heritage” or “rural sites,” rendering the granaries effectively invisible to national conservation frameworks. Of 1,658 identified structures, only six (a negligible 0.36%) have any official protection, and even then, only as components of larger farm complexes. This legal limbo prevents the development of targeted policies or funding, leaving them entirely vulnerable.

In conclusion, the Elmalı granaries are at a critical tipping point, requiring a multi-faceted strategy to avert their disappearance. This must begin with legal reform to officially recognize “Rural Heritage” within Turkish law. This foundation must support integrated policies linking conservation with sustainable rural development, including economic incentives and craft revival programs. Drawing inspiration from successful international models—such as the conservation of Spain’s *hórreos* and their integration into European Cultural Routes—the study advocates for a multinational UNESCO World Heritage nomination. Without such a holistic and immediate response, a unique chapter of global vernacular architecture is in imminent danger of being lost forever.

Kaynakça

- Ağır, Ç. (2019). *24 numaralı Antalya Şer'iyye Sicil defterinin transkripsiyonu ve değeriendirilmesi (H. 1300-1301 / M. 1883 -1884)* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Akdeniz Üniversitesi.
- Akın, G., Akın N. & Eres Z. (2003). Kırsal mimarlık envanteri fiş örnekleri ve kullanım kılavuzu. N. Başgelen (Ed.), *TÜBA-TKSEK Türkiye Kültür Envanteri Kılavuzu* (s. 53-72) içinde. Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları.
- Aksoy, A., nsal D., Omay Polat E., Pulhan G., Dinçer İ., Gülersoy N. Z., Köksal T. G., Ahunbay Z. & Enlil Z. (2023). *Kültür Mirası Yönetimi: Neden ve Nasıl? Türkiye'den Deneyimler ve Tartışmalar*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Aktaş, Ş. (2016). Likya ve Milyas Bölgesi Ahşap (Tahıl) Ambarları. H. İşkan, E. Dündar & N Tekdemir (Ed.), *Lukka'dan Likya'ya Sarpedon ve Aziz Nikolaos'un ülkesi* (s. 578-583) içinde. Yapı Kredi Yayınları.
- Aktürk, G. & Fluck H. (2022). Vernacular heritage as a response to climate: Lessons for future climate resilience from Rize, Turkey, *Land*, 11, 276. <https://doi.org/10.3390/land11020276>
- Altun, A. O., Arısoy, A., Sıvuran, H., Erkal, U. & Güngördü, Z. (2020). *Kırsal Mirasın İzinde*. ÇEKÜL Kırsal Miras Programı, Çekül Vakfı, İstanbul.
- Aya, F. (2019). *99 Numaralı Antalya (Finike) Şer'iyye Sicili'nin transkripsiyonu ve değeriendirilmesi (H. 1335 / M. 1916 H. 1342/M 1924)* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Akdeniz Üniversitesi.
- Aydın, T., (2019). *Elmalı İlçesinin Coğrafiyası*. İksad Yayınevi.
- Baktır, İ., Karakaya, N. E., Bilgili, M. E., Ayata, M. & Darendelioğlu, E. (1996). Kurutulan Avlan ve Karagln Elmalı ovasının tarımsal yapısına etkisi. *Mersin Üniversitesi Mühendislik Fakültesi 13-15 Mayıs 1996, Tarım-Çevre İlişkileri Sempozyumu: Doğal Kaynakların Sürdürülebilir Kullanımı Bildiri Kitabı* (s. 858-867) içinde. Mersin Üniversitesi.
- Balkoca, ., Sağıroğlu Demirci, . & Güngör, C. (2023). Kırsal retimde yardımcı mekânlar: Tahıl ambarları. *Online Journal of Art and Design*, 11(1), 264-279.
- Baybo, S. (Ed.), (2022). *Kırkambar - Arı serenleri ve tahıl ambarları yaşamalı / Bienenhuser und Getreidespeicher sollen berleben, Teke Yaylası Elmalı'da Geleneksel Tahıl Ambarları ve Arı Serenlerinin Belgelenmesi, Sayısallaştırılması ve Tanıtımı Projesi (Antalya/ Türkiye)*. Gnla Ajans, Antalya.
- Benndorf, O. & Niemann, G. (1884). *Reisen im sdwestlichen Kleinasien. Reisen in Lykien und Karien*. Verone.
- Bilgin Altınöz, A. G. (2023). Çok boyutlu ve çok katmanlı alanlar olarak tarihi kırsal yerleşimlerin korunması ve yönetimi. A. Aksoy, D. nsal, E. Omay Polat, G. Pulhan, İ. Dinçer, N. Z. Gülersoy, T. G. Köksal, Z. Ahunbay & Z. Enlil (Ed.) *Kültür mirası yönetimi: Neden ve nasıl? Türkiye'den deneyimler ve tartışmalar* (s. 191-221) içinde. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- COE, Council of Europe. (1977). *Granada Kararı: Bölgesel Planlamada Kırsal Mimari, Avrupa Pilot Projeler Programı Sempozyumu No: 5 -The Granada Appeal: Rural Architecture In Regional Planning, Symposium No:5 Of European Programme Of Pilot Projects*. <https://kumid.net/euproject/admin/userfiles/dokumanlar/K-Granada-Talebi,-COE,-1977.pdf>
- COE, Council of Europe. (1979). *Kırsal Alanda Mimari Miras Kolokiyumu - Recommendation 881 on the Rural Architectural Heritage*, Quebec. https://kumid.net/euproject/admin/userfiles/dokumanlar/Recomendation-881-_1979_-on-Rural-Arthitectural-Heritage.pdf
- COE, Council of Europe. (1989). *Avrupa konseyi bakanlar komitesi tavsiye kararı - On the protection and enhancement of the rural architectural heritage*, no. R(89)6.
- COE, Council of Europe. (1995). *Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Tavsiye Kararı - On the integrated conservation of cultural landscape areas as part of landscape policies*, no. R(95)9.
- COE, Council of Europe. (2000). *Avrupa peyzaj sözleşmesi - European lanscape convention*. <https://www.tarimorman.gov.tr/DKMP/Belgeler/MEVZUAT/Hassas%20Alanlar/AVRUPA%20PEYZAJ%20S%C3%96ZLE%C5%99EMES%C4%B0.pdf>
- ÇEKÜL (2012). *Anadolu'da kırsal mimarlık*. Tarihi Kentler Birliği, ÇEKÜL, Bursa Büyükşehir Belediyesi, <http://www.tarihiKentlerBirliği.org/wpcontent/uploads/AnadoludaKırsalMimarlik-Ekitap.pdf>
- Demirci, M. (2019). *77 Numaralı Antalya Şer'iyye sicilinin (1918 / 1924) transkripsiyonu ve değeriendirilmesi* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Kütahya Dumlupınar Üniversitesi.
- Durgun, H. (2018). *Elmalı Kazası (1839-1914)*. TTK, Ankara.
- Durmuş, B., Bulut, İ. & Gönençgil, B. (2021). Antalya Bölümünde sıcaklık ve yağış indislerinin değışim analizleri. *Türk Coğrafiya Dergisi*, 78, 91-108.

- Ekimci, B. (Ed.), (2019). *Kırsal mimari miras sempozyumu bildiri özetleri, ICOMOS Uluslararası Anıtlar ve Sitler Günü 2019 Etkinlikleri*, 26-27 Nisan 2019. ESTU Yayınları.
- Eraslan, A. (2022). A traditional wooden structure technique from Anatolia. Wooden granaries in the ancient region of Lycia (Teke Peninsula), *Bulletin of the Transilvania University of Brasov, Series II: Forestry, Wood Industry, Agricultural Food Engineering*, 15(64) No. 2, s. 77-96. <https://doi.org/10.31926/but.fwiafe.2022.15.64.2.6>
- Eres, Z. (2013). Türkiye’de geleneksel kırsal mimarinin korunması: Tarihsel süreç, yasal boyut. mimari ve kentsel koruma. K. K. Eyüpgiller & Z. Eres (Ed.), *Prof. Dr. Nur Akın’a Armağan* (s. 457-469) içinde. Yem Yayınları.
- Eyüpgiller, K. K., Eres, Z., Bilge A. C. & Arslan Çinko, M. (2017).. *Kırsal mimarlık mirasının korunması, Türkiye’den ve dünyadan örnekler*. Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Fellows, Ch., (1840). *An Account of Discoveries in Lycia*. Cambridge.
- Garcia Cuetos, M. P. (2022). *The hórreos in Riaño Mountain, León, Spain. Vernacular architecture between conservation and musealisation*, HERITAGE 2022-International Conference on Vernacular Heritage: Culture, People and Sustainability September 15th-17th, 2022, s. 847-854, Valencia, Spain. <https://doi.org/10.4995/HERITAGE2022.2022.14266>
- Gökmen Erdoğan, B. (2019). İklim değişikliğinin kültürel miras üzerindeki risk değerlendirmeleri: Edirne Örneği. *Mimar İst* 2019/3, 66, 41-50.
- Güler, K. (2023). Kırsal Yerleşimlerde Koruma Sorunlarının Tipolojik Bir Değerlendirmesi. A. Aksoy, D. Ünsal, E. Omay Polat, G. Pulhan, İ. Dinçer, N. Z. Gülersoy, T. G. Köksal, Z. Ahunbay & Z. Enlil (Ed.), *Kültür Mirası Yönetimi: Neden ve Nasıl? Türkiye’den Deneyimler ve Tartışmalar* (s. 222-226). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Günay, R. (2008). *Elmalı ve Yöresel Mimarlığı*. Ege Yayınları.
- Horreo (2023). Informe Final. *III Premio del Hórreo Asturiano, La Cultura De Jornadas Internacionales Los Graneros Elevados Tradicionales*, 2-3-4 Oct. 2023, Edif. Polivalente, La Baragaña, Candás, Carreño.
- ICOMOS (1999). ICOMOS *Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü 1999*. Charenton-le-Pont, France. https://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_en0464200001536913566.pdf
- ICOMOS-IFLA. (2017). *Principles Concerning Rural Landscapes as Heritage*. https://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_en0887771001560505611.pdf
- ICOMOS International Day of Monuments and Sites (2019). *Rural Landscapesrural Heritage from Conception to Conservation - METU Faculty of Architecture – 31.05.19 – 01.06.2019*, Ankara.
- Karaca, B. (2002). *XV ve XVI. yüzyıllarda teke sancağı*. Fakülte Kitabevi.
- Kjeldsen, K. & Zahle, J. (1975). Lykische Gräber. Ein vorläufiger Bericht, *Archäologischer Anzeiger* 3, 312–350.
- Krickl, E. & Başgelen, N. (2005). *1892 Likya günlüğü*. Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Kulle Çoban, E. (2012). *Elmalı ve yöresi ağızları* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Pamukkale Üniversitesi.
- Küçük, N. (2022). From Lycia to Teke Province, from Cedar to Warehouse the Story of Antalya Wooden Granaries. *Cedrus*, X, 401-418.
- Marksteiner, T. (1993). Wohn- und Sakralbauten: Die Suche nach den hölzernen Vorbildern lykischer Felsgräber. *Jahreshefte des Österreichischen Archäologischen Institutes Wien*, 62, 87-94.
- Mellink, M. J. (1964). Lycian wooden huts and sign 24 on the Phaistos Disc. *Kadmos*, III, 1-7.
- Mellink, M. J. (1976). Local, Phrygian, and Greek Traits in Northern Lycia, *Revue Archeologique* 1, 21-34.
- Mutlu Danacı, H. (2012). *Yöresel mimari ve kültürel peyzaj analizi: Antalya Elmalı Örneği* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Akdeniz Üniversitesi.
- Mühlbauer, L. (2007). *Lykische Grabarchitektur. Vom Holz zum Stein*. Wien.
- Oktay, T. (2012). *XXVII Numaralı Antalya Şer’iyye sicil defterinin transkripsiyonu ve değerlendirilmesi (H. 1301-1303 / M. 1883 -1886)*, [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Akdeniz Üniversitesi.
- Ozoner, F. S. (2004). Elmalı (Antalya) ovasında Karagöl ve Avlan göllerinin kurutulmasından sonra ortaya çıkan olumsuz çevre koşulları, *Türkiye Tabiatı Koruma Derneği 2. Göller Zirvesi Sempozyumu: 5-6-7 Haziran 2004 Elmalı-Antalya. Bildiriler* (s. 21-31).
- Özakın, R. (2008). Şekerciler Ambarı. R. Günay (Ed.), *Elmalı ve yöresel mimarlığı* (s. 273-284) içinde. Ege Yayınları.
- Özdemir, H. B. (2012). *XXVI numaralı Antalya Şer’iyye sicil defterinin transkripsiyonu ve değerlendirilmesi (H. 1301-1302 / M. 1883 -1885)* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Akdeniz Üniversitesi.

- Özgen, İ. (2006). Elmalı Ovası ve Hacımusalar. K. Dörtlük & T. Kahya (Ed.), *III. Uluslararası Likya Sempozyumu, 07-10 Kasım 2005 Antalya, Sempozyum Bildirileri, Cilt I-II*, (s. 537-555) içinde. Suna İnan Kırac Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü.
- Özgen, İ. (2008). Elmalı ve çevresinin kültürel tarihi. R. Günay (Ed.), *Elmalı ve Yöresel Mimarlığı* (1. Baskı) (s. 1-18) içinde. Ege Yayınları.
- Palmer, R. & Therond, D. (Edt.) (2008). For a new vision of landscape and territory, The rural vernacular habitat, a heritage in our landscape, *Futuropa, Council of Europe Magazine 2008, 1*. ISSN 1998-1457
- Richon, M. (2008). UNESCO – Rural vernacular architecture: An underrated and vulnerable heritage. R. Palmer & D. Therond (Ed.), *Futuropa*, s. 29.
- Schulz, K. (2006). Architekturtheorie: Der Lykische Knoten. Versuch einer Deutung der steinernen Grabarchitektur (K. Dörtlük & T. Kahya (Ed.), *III. Uluslararası Likya Sempozyumu, 07-10 Kasım 2005 Antalya, Sempozyum Bildirileri, Cilt I-II*, (s. 711-718), Suna İnan Kırac Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, Antalya.
- Texier, Ch. (1862). *Asie mineure: Description géographique, historique et archéologique des provinces et des villes de la Chersonnèse d'Asie*. Paris.
- Texier, Ch. (2002) *Küçük Asya. Tarihi coğrafyası ve arkeolojisi. III*. Çev. A. Suat, İstanbul.
- Timur, Ö. B. (2007). *Avlan Gölü Örneğinde Islak Alan Kurutma Girişimlerinin Peyzaj Değerleri Üzerine Etkilerinin İrdelenmesi Üzerine Bir Araştırma*, [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Tiryaki, S. G. (2023). Living Amidst the Ruins: The Yuruks in the archaeology and history of Lycia. *Anadolu Araştırmaları* 28, 143-158.
- Tiryaki, S. G. (2022). Batı Antalya'da yörükler ve antik kültür. *Journal of History Culture and Art Research*, 11(3), 54-68.
- Tiryaki, S. G. (2020). Milyas Bölgesi. N. Kozak (Ed.), *Online Türkiye Turizm Ansiklopedisi*. <https://turkiyeturizmansiklopedisi.com/milyas-bolgesi>
- Togral, Ö. (2014). *35 No'lu Antalya Şer'iyye Sicil Defterinin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi (H. 1309-1311)*, [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Akdeniz Üniversitesi.
- UNESCO. (1964). Venedik Tüzüğü. *Venice Charter-The International Charter for the Conservation and Restoration of Monuments and Sites, The Second International Congress of Architects and Technicians of Historic Monuments*, Venedik. https://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0243603001536681730.pdf
- Yeşilyurt Tunç, Z. (2019). *Trabzon'da serender yapılarının incelenmesi ve yeniden işlevlendirme önerileri* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Maltepe Üniversitesi.
- Yücel, T. (1958). Teke yöresi orta bölümünün mevzi coğrafyası. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 16(1-2), 143-244.

Tablo 1Tahıl Ambarlarının Mahallelere Göre Dağılımı ve Sayıları Tablosu / *Table of the Distribution and Numbers of Granaries by Neighborhoods*

	MAHALLE ADI	ONAMLI AMBAR SAYISI	ONAMSIZ AMBAR SAYISI	TOPLAM
1	AHATLI	11	24	35
2	AFŞAR	5	21	26
3	AKÇAENİŞ	25	19	44
4	AKÇAY	5	9	14
5	ARMUTLU	5	8	13
6	BAYINDIR	71	33	104
7	BAYRALAR	23	13	36
8	BEYLER	7	16	23
9	BOZHÜYÜK	35	42	77
10	BÜYÜKSÖĞLE	28	29	57
11	CAMİATİK	-	-	-
12	CAMİCEDİD	11	0	11
13	ÇALPINAR	5	17	22
14	ÇAYBAŞI	9	12	21
15	ÇOBANİSA	9	16	25
16	ÇUKURELMA	14	29	43
17	DEREKÖY	9	21	30
18	DÜDENKÖY	12	9	21
19	ESKİHİSAR	5	18	23
20	EYİMİR	25	1	26
21	GEÇİT	5	4	9
22	GEÇMEN	12	14	26
23	GÖKPINAR	3	6	9
24	GÖLOVA	52	66	118
25	GÖLTARLA	5	2	7
26	GÜMÜŞYAKA	16	14	30
27	GÜNDOĞAN	-	-	-
28	HACIMUSALAR	1	25	26
29	HACIYUSUFLAR	9	20	29
30	İMİRCİK	8	7	15
31	İPLİKPAZARI	1	3	4
32	İSLAMLAR	23	37	60
33	KAPMESÇİD	8	2	10
34	KARAKÖY	11	28	39

35	KARAMIK	1	6	7
36	KARYAĞDI	1	1	2
37	KIŞLA	20	14	34
38	KIZILCA	17	20	37
39	KOCAPINAR	5	5	10
40	KUZKÖY	1	11	12
41	KÜÇÜKSÖĞLE	8	21	29
42	MACUN	9	27	36
43	MURSAL	15	10	25
44	OVACIK	21	40	61
45	ÖZDEMİR	16	26	42
46	PİRHASANLAR	6	14	20
47	SALUR	2	9	11
48	SARILAR	6	10	16
49	TAHTAMESCİD	-	-	-
50	TAVULLAR	11	17	28
51	TEKKE	6	8	14
52	TOKLULAR	2	1	3
53	YAKAÇİFTLİK	9	12	21
54	YALNIZDAM	8	22	30
55	YAPRAKLI	12	9	21
56	YENİMAHALLE	2	0	2
57	YILMAZLI	5	17	22
58	YÖRENLER	4	8	12
59	YUVA	22	70	92
60	ZÜMRÜTOVA	10	33	43
	TOPLAM	687	971	1658